

Or Pg 52 B 77

GOEJE, M. J. DE

IV

3 brieven (20-22)

10 Pp (10-07) - (12-10)

1889 - 10 - 07

21

Poerboelinggo 7 Octr 1889.

Verzoogenachte vriend,

Kort nadat ik U mijne laatste letter toezond, gaf het mailbericht mijner benoeming den Hr. Groeneveldt, Holle en van der Kemp aanleiding, mij te schrijven, dat zij es vele anderen gaarne zouden zien, dat ik in stede van een vaste positie in Europa te aanvaarden, hier bleef, en zij meenden, dat in weermil van de eigenaardige wijze, waarop van den Berg's verhouding tot den Indischen Dienst geregeld is, de mogelijkheid, bij eenigen goeder wil van des Min. v. Kol^{en}, bestaat, te meer daar de G. Generaal des Her Holle had gezegd, veel prij te stellen op mijne blijvende werkzaamheid alhier. Zij wenschten dus mijne neiging in dit opzicht te kennen. Kort daarna drong mij een in Banjoemas ontvangs telegram van van der Kemp (Directeur O. E. en N.) tot spoedige beslissing en antwoorde ik, geneigd te zijn tot aanvaarding van een dergelyk voorstel, als het mij gedaan werd. Ik stel mij voor, dat vele mijner vrienden in Holland om verschillende redenen mijne gezindheit in deze meened zullen

vinden, maar, opchiens de beslissing nog verre van zeker is, moet ik zeggen: ik kan niet anders.

Zelfs al ware ik in Holland teruggekeerd, dan zou ik stellig toch de eerste gelegenheid aangrijpen om weer naar Indië te gaan, daar ik met den dag meer zie, dat hier mijn eigenlijk arbeidsveld ligt.

Voor de algemeene voorstelling der zaken, die op onderwijs en geschrift dierzaam vruchtbaar kan werken, is zeker een tweejarig (altijd vluchtig) bezoek zeer nuttig; maar om de werking van den Islam alhier grondig te kennen, aan anderen, die dit nodig hebben, steeds bekend te maken en tot goede regeling en opruiming van allerlei misverstand mede te werken, is een half leven nodig, en, zoudt gelyk gezegd, na proefneming trekt mij deze werkzaamheid meer dan eenige andere aan.

Welinwas staat allerlei staatszaken over, dat ik U niet behoef op te stromen, maar dit heb ik rijpelyk overwogen, en het eenige, dat vroeger bepaalde plannen bij mij naar den achtergrond geschoven had, was de gedachte, dat v.d. Berg's langdurige werkzaamheid ter verdiening van zyn volle pensioen mij dezen weg afsloot. Thans schijnt dit beletsel te kunnen worden weggenomen en greep ik dus de voorgestelde oplossing gaarne aan.

Wat ervan worden zal, weet ik natuurlijk niet, maar wel, dat een negatieve oplossing mij trots alles zeer teleurstellen zou, nu eenmaal de positieve mij als gemakkelijck voor oogen gesloten werd. Van harte hoop ik, spoedig uit de spanning verlost te worden.

Alles aan U schrijf ik dit; later zal ik ook naar huis eenig bericht zenden, maar in den tusschentijd is het mij aangenaam, dat U er daar niet over spreekt; elders laat ik de veronwiltelijke bespreking der zaak geheel aan Uw inzicht over.

Op het oogenblik geen tijd tot uitvoeriger schrijven; morgen reis ik van hier naar Bandjarmegara, dan weldra naar Wonosobo.

Karakterlyk groetend, met hoogaechting

Uw

C. Fromme-Hungrovy

1889 - 11-16

Garoet 16/11 1889.

01

Worzyachtte vriend,

In mijn wrijsen versuinde ik, U made
te verzoeken, vooral op behaling der f 200-
Hedtrament-onkosten door het Instituut
zouden mogelijk aan te dringen. Ik meen
U reeds geschreven te hebben, dat het mij
moete kostte, dan uit nooddwang zeer
zinnigen permissie-meester van het Batav.
Gen. tot voorschot te nemen, dat hij dit
niet deed dan na van mij de verzekering
vernomen te hebben, dat het Instituut,
vroeger bereid om de zaak met f 1000- te
steunen, deze uitloop met zou willen resti-
tueeren; ja daarentooven zag Mr. N. P. van
der Berg zich ~~de~~ gedrongen, persoonlijk borg
te blijven voor het bedrag, daar Mr. van
der Chijs aan „onzekere middelen op de toe-
komst” niet veel hechtte. Ik geloof, dat
het van groot belang is voor latere onder-
steuning der onderzoekingen van Sefyit
Othman's zoon, dat de financiële kwestie

spreekend gezegd worde. Het Batav. Gen., met
 zwaren geldelijke zorgen kampend, kan zulk
 eene uitgifte niet doen en het gans, dankt
 mij, niet aan. Mr. vdB. ervoor te doen op-
 draaien.

Het regenseizoen en eene onaanse regeringsstrubbeling,
 die op afdoening wachten, roepen mij het reis-
 weldre te staken en na nog eenige punten
 in de Preanger bezocht te hebben, mij heimelijk
 te Batavia te gaan inrichten. Het meest dringende
 de werk zal daar zijn de bewerking van een
 gemotiveerd advies over de vrag, of en hoe
 toezicht op het Mohammed. onderwijs te houden
 is en welke waarborgen men zou kunnen ver-
 krijgen voor de geschiktheid van de (ten onrechte
 „gestelzeker“ genoemde) penghoeloe's. Een bezeg
 van andere stukken volgt daarop, daar ik
 natuurlijk onderwijs zulk zaken niet kon
 afdoen; eerst daarna kan ik aan de schif-
 ting en rangschikking mijner collectanea,
 aan mijn eigen werk beginnen.

Kerck? heeft een onderzoek bevolen naar de
 gelegenheden, waarbij Mr. L.W.C. in het geheel
 zijne waarschuwendende stem deed hooren en naar

de redenen, die alle Indische regeringen zoo
 consequent die waarschuwingen in den wind
 deden slaan. Een paar adviezen van hem
 over de regeling der positie van de „geestelikh-
 heit“ en toezicht op het onderwijs bevestigen
 op de diepste bekende aangelegende den be-
 staanden toestand. Ik had zelf niet ge-
 dacht, dat hij zoo weinig narreny godaan
 zou hebben naast de meest voor de hand lig-
 gende zaken. Trouwens de historie van de
 zoo ganssch eigenaardige adal der vorrenar-
 delijke echtschelding na elk hervolst, welke
 bestaan hij tegenover mij nietdoutkelijke
 loochende, kan als exempel dienen.

Het handelske groeten aan U en de uwes
 steeds hoogachtend

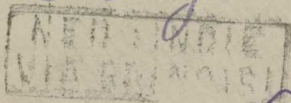
Uw

C. Snouck Hurongroep

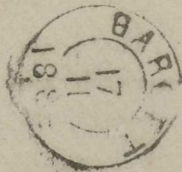
XCI

Prof. Dr. M. J. de Goeje

Leiden.

16/11/89

Nederland.

X02

B 161

1889 - 12-10

21

Tjandjoer 10 December 1889

29 Jan. 1890 intw.

Hooggeachte vriend,

Op het punt staande om mijne eerste tournee te beëindigen en voor de rest van het regenseizoen, waarschijnlijk ook tot het einde van Ramadhaan, naar Balania terug te keeren, ontving ik twee brieven. De beawaren tegen mijn voorsduren versloef alhier, door u ontbriekheid, zijn mij naderlyk bijna alle ook wege voor den geest gekomen, maar zij konden mijne bestisping voor wat mijzelf betreft, niet veranderen. Inderdaad zal evenwel mijne trak alhier niet in 3,4 jaren aftewerken zijn, maar minschikt een geheel leers nulle; zoo rijk aan afwisseling zijn de toelanden, zoo talrijk de te verzamelen en te verwerken gegevens. Dit staat reeds nu bij mij vast, opchom ik nog slechts een deel van Java, en niets van de buitenbezittingen heb geobserveerd. Persoonlyk gevras loop ik niet in het minst; al mijne oude vrienden uit Mekka vatten mijne rol als die van vergoener en bemiddelaar op, en dat is zij inderdaad of zij behoort het althans te zijn. Die oude kennissen zijn mijne grootste helpers, terwijl zij weten, dat ik mijne indimiteit met hen

niet gebruik om personen dwars of wil te maken,
maar om nauwkeurig ontrent zaken en toestanden
te rapporteren. De medewerking, die ik van die zijde
ondervind, heeft al mijne verwachtingen overtroffen
en den middelenweg tusschen Europees en moslim
heb ik zonder moeite gevonden.

Jalonsie, niet en de darts spelen inderdaad te
Batavia een groote rol, maar die daarvoor zijn
zijn de amblevenen, die sportgerijde carriere moeten
maken, om het even in welken toek van dienst.

Specialisten, om het zoo eens te noemen, als
Brandes, Verbeek of ik hebben daarmede niets
te maken en staan geheel daarbuiten. Ook
onder andere opzichthouden dan de tegenwoordige
en nu vaste aanstelling blijft mijne positie
in dat opzicht onafhankelijk; het eenige gevaar
is, dat ik eventueel zou indommelen en
daardoor mijns ambts tot een sinecure maken,
gelijk het dit reeds geweest is, maar dit gevaar
te ontwijken, is mijne eigene zaak.

Zoo zou ik kunnen voortgaan met weerlegging
van bezwaren, wellicht zonder u te overtuigen;
maar daarbij blijft het éene bezwaar bestaan,
ontleend aan de wijze, waarop mijne aanstelling
tot hoogleeraar is tot stand gekomen. Levensdij

besef ik de betekenis daarvan, maar Gij zult
mij toestemmen, dat ik tijdens de voorbereidende
maatregelen om die benoeming te bewerkstelligen,
voor geen keus geplaatst was, ja dat, van
mijn standpunt bezien, die keuze onbestaan-
baar moest schijnen, zoolang van den Berg
zijn pensioen nog niet heeft verdiend, en
dat moet nog geruime tijd duren. Thans,
nu het blijkt dat een andere regeling mogelijk
is, en hare verwezenlijking alleen van des
wil des ministers afhangt, sta ik voor een
keus, die mijn verdere levensloop beslist,
en, ook al mocht de minister niet mede-
werken en dus de zaak in duigen vallen,
ik zou toch steeds weer zonder aanzien in de
thans gekozen richting decideeren.

In de gegeven omstandigheden is het dus byzacht,
dat mijne aanstelling te Leiden, in den vorm
waarin zij tot stand kwam (vergelijkende
taalstudie in plaats van Islam) voor mij
onaannemelijk zou wezen; waarschijnlijk zou
dat licht te wijfizen zijn.

Van harte hoop ik, dat de beslissing niet lang
uithijne, want thans verkeer ik in een periode
van intermitterende spanning, die verre

van aangenaam is.

Wozje ga ik naar Beluïa, wil vör die tyd
nog een pasantien bezoeken, kan dus thans
niets mer hierna toevezen.

Met hartelyke grüeten aan U en de uwe,
steeds verzachtend

Uw vriend

C. Smukhtungromj

W. H. Koster